

ВИСНОВОК

рецензента

доктора педагогічних наук, професора **Федоришина Василя Ілліча**
на дисертацію

Ликтея Богдана Володимировича

«Формування лідерських якостей майбутнього керівника оркестрового
колективу у процесі фахової діяльності»,
поданої на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії
за спеціальністю 014 – Середня освіта (музичне мистецтво)

Аналіз поданого на рецензування дисертаційного дослідження Ликтея Богдана Володимировича дає підстави для формулювання висновків щодо актуальності теми дослідження, обґрунтованості теоретичних положень та висновків, достовірності отриманих результатів, наукової новизни та практичного значення роботи.

Актуальність обраної для дослідження проблеми зумовлюється тим, що в умовах глобальних змін та суспільних трансформацій все більше зростає потреба у формуванні сильних лідерських якостей в майбутніх професіоналів. Наразі в міжнародній практиці особлива увага приділяється сучасному стилю лідерства, який характеризується як інноваційний стиль управління персоналом, що базується на постійному пошуку нових можливостей працівників, здатності залучати та використовувати людину, зокрема, її особистісні та професійні якості як ресурс для досягнення мети. Сучасні західні теорії лідерства (лідерство взаємин, комплексне лідерство, лідерство-служіння, двостороннє та адаптивне лідерство та ін.) отримують все більшого визнання у різних сферах суспільної практики й, зокрема, сфери освіти, де автократичний стиль лідерства продемонстрував значні обмеження на протигагу трансформаційному лідерству.

У першу чергу, це стосується керівників музичних оркестрових колективів, де лідерство базується не тільки на технічних (управлінських) навичках, а й на здатності надихати, об'єднувати та керувати творчим колективом через емоційний і духовний контакт з музикантами. Такий стиль лідерства означає перехід від силових моделей керування оркестрантами до моделі, заснованої на мотивації, розвитку та згуртованості колективу.

З огляду на викладене, дисертаційну роботу Ликтея Богдана Володимировича вважаємо **актуальною** для розв'язання сучасних проблем вищої мистецької освіти в контексті комплексного оновлення фахової підготовки майбутніх керівників оркестрових колективів, здатних прийняти та реалізувати сучасний тип лідерства.

Високий ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і результатів наукового пошуку Ликтея Богдана Володимировича підтверджується міцною теоретико-методологічною базою щодо вивчення досліджуваного феномена з філософських, психолого-педагогічних та

мистецько-творчих позицій. Підтвердженням достовірності й результативності проведеного наукового пошуку слугує цілісне комплексне поєднання здобувачем теоретичної, методичної та дослідно-експериментальної роботи з формування означеного феномена, логіка розгортання якого є продуманою та переконливою.

У змісті дисертації автором послідовно відображено процес розв'язання визначених завдань на основі об'єкта, предмета та мети дослідження. На різних етапах наукового пошуку дисертантом був обраний комплекс відповідних дослідницьких методів. Серед них: *теоретичні методи* (аналіз наукових джерел, синтез, порівняння, абстрагування, систематизація, узагальнення та ін.); група *емпіричних методів* (опитування, бесіди, анкетування, тестування, педагогічне спостереження, моделювання, педагогічний експеримент та ін.), а також *методи математичної статистики* для обробки й аналізу одержаних даних та їх порівняння із вихідними положеннями.

Цілісну методологічну рамку дослідження становлять визначені дисертантом наукові *підходи*: міждисциплінарний, музично-коучинговий та особистісно-орієнтований, які між собою є взаємопов'язаними, а їх комплексне застосування лише підсилює дію один одного, що позитивно впливає на формування досліджуваного феномена.

Дисертаційне дослідження Ликтея Б. В. без сумніву вирізняється **науковою новизною**, яка виявляється в тому, що в роботі:

- *вперше* створено методику формування лідерських якостей майбутніх керівників оркестрового колективу в процесі фахової підготовки на засадах музично-коучингового підходу;

- *уточнено* сутність понять «лідерство», «лідерські якості», «музичний коучинг», «оркестровий колектив» та *конкретизовано* їхнє педагогічне й мистецьке трактування;

- *здійснено* авторське визначення поняття «лідерські якості керівника оркестрового колективу» та *схарактеризовано* його компонентну структуру, що включає персонально-орієнтований, комунікативно-коучинговий, організаційно-управлінський, когнітивно-рефлексивний та естетично-презентаційний компоненти;

- *розроблено* міждисциплінарну коучингову стратегію формування лідерських якостей майбутнього керівника оркестрового колективу з урахуванням музичного коучингу як інноваційного підходу, що інтегрує елементи психології, педагогіки, менеджменту й мистецтва;

- *подальшого розвитку* набули форми і методи диригентсько-оркестрової підготовки фахівців мистецького спрямування в частині систематизації теоретичних положень та практичних (тренінгових) вправ у царині музичного лідерства.

Міждисциплінарний потенціал досліджуваного феномена скерував дисертанта до обґрунтування методичних засад, які охоплюють комплекс *педагогічних умов* (індивідуалізація навчального процесу, розвиток емоційного

інтелекту, створення сприятливого комунікативного середовища, розвиток управлінських навичок та стратегічного мислення) та *методику* формування лідерських якостей майбутніх керівників оркестрового колективу, яка включає три етапи: *освітній* (спрямований на розвиток у керівника оркестрового колективу розуміння теоретичних аспектів лідерства, комунікації та роботи з колективом), *практичний* (сприяє розвитку у керівника оркестру практичних навичок управління колективом) та *оцінний* (передбачає аналіз попередніх досягнень та передбачає проведення корекції лідерських якостей, визначення сильних та слабких сторін керівника оркестру, коригування стратегії розвитку).

На позитивне схвалення заслуговує розроблена *авторська міждисциплінарна коучингова стратегія* формування лідерських якостей майбутнього керівника оркестрового колективу із застосуванням технік музичного коучингу. Оскільки формування лідерських якостей майбутнього керівника оркестрового колективу неможливе без наявності креативного мислення, тому застосування музичного коучингу заохочує студентів до пошуку нестандартних рішень під час роботи над художнім образом, що є ключовим для диригента як для творчої особистості.

У процесі здійснення діагностувальної роботи з формування лідерських якостей майбутнього керівника оркестрового колективу дисертантом було розроблено й обґрунтовано критерії сформованості лідерських якостей майбутніх керівників оркестрових колективів та підібрано показники до них. Це: *емоційно-когнітивний, мотиваційно-рефлексивний, комунікативно-творчий та організаційно-діяльнісний* критерії. На основі розроблених критеріїв дисертантом було визначено рівні сформованості лідерських якостей: *високий, достатній, середній і низький*, яким було надано якісні та кількісні характеристики.

Отримані результати констатувального експерименту скерували автора до експериментальної перевірки розробленої методики формування досліджуваного феномена, яка складається з трьох *етапів*: освітнього, практичного та оцінного. На кожному з етапів формувального експерименту дисертантом ставилися конкретні завдання й застосовувалися відповідні *методи*, які були спрямовані на формування кожного структурного компоненту досліджуваного феномена. Це: метод 360-градусної оцінки, техніки SWOT-аналізу, техніки тілесної та музичної імпровізації, медитативні техніки, інтерактивні тренінги, рольові ігри, методи музичного коучингу та розвитку емоційного інтелекту тощо.

Обробка отриманих результатів порівняльного аналізу дослідження уможливила виявлення позитивної динаміки рівнів сформованості лідерських якостей майбутніх керівників оркестрових колективів в експериментальній групі, що підтверджує доцільність впровадження розробленої авторської методики в освітній процес факультетів мистецтв вищих закладів освіти.

Теоретичне та практичне значення проведеного дисертаційного дослідження полягає в тому, що викладені в ньому теоретико-методичні положення та практичні результати можуть скласти основу для укладання

робочих навчальних програм та спецкурсів із дисциплін «Оркестрове диригування», «Методика музичної освіти», «Музичний коучинг», на заняттях із виробничої практики та ін. Основні положення та практичні напрацювання розробленої авторської методики можуть бути впровадженими у зміст існуючих навчальних програм та під час розробки нових дисциплін, під час написання методичних рекомендацій щодо самостійної роботи студентів в оркестровому класі, з метою використання в освітньому процесі новітніх технологій (методика музичного коучингу тощо) та ін.

У цілому дисертаційна робота Ликтея Богдана Володимировича справляє позитивне враження, результати дослідження викладені чітко та послідовно, що свідчить про досягнення поставленої мети та успішне розв'язання висунутих завдань. Дисертаційна робота логічно структурована, складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, списку використаних джерел до кожного розділу, загальних висновків та додатків. Робота містить посилання на праці з теорії лідерства сучасних зарубіжних дослідників.

Основні теоретичні положення та результати дослідження повною мірою відображені в 5 наукових публікаціях, серед яких 2 публікації у провідних фахових виданнях України, 1 – стаття у міжнародному виданні, 2 – праці апробаційного характеру, що свідчить про повноту викладу основних положень та результатів дисертаційного дослідження.

Дисертація Ликтея Б. В. на тему: «Формування лідерських якостей майбутнього керівника оркестрового колективу у процесі фахової діяльності» є цілісним завершеним самостійним дослідженням, яке за своїм науково-теоретичним рівнем, новизною у постановці та вирішенні досліджуваної проблеми, аргументованістю теоретичних положень, висновків та практичним значенням відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 і може бути подане до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 014 – Середня освіта (музичне мистецтво).

Рецензент:

доктор педагогічних наук, професор,
декан факультету мистецтв
імені Анатолія Авдієвського
УДУ імені Михайла Драгоманова

